

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.8, april 2016

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Jon Tafdrup

Tilsyn ved ph.d. Robert E. Bjork

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Et Par Ord om det nys udkomne angelsaxiske Digt” og “Nok et Par Ord om Bjovulfs Drape”

ved Vibeke A. Pedersen

Indhold

- 1 Anledningen
 - 1.1 Bjovulfs Drape
 - 1.2 Anonym anmeldelse af Thorkelins udgave
- 2 Bjovulf-polemikkens kronologi
- 3 Grundtvigs bidrag
 - 3.1 Grundtvig og angelsaksisk
 - 3.2 Gendigtning af uddrag
 - 3.3 Thorkelins værk
 - 3.4 Kritik af Thorkelins oversættelse
 - 3.5 Thorkelins svar
 - 3.6 Kritik af anmeldelsen i Dansk Litteratur-Tidende
- 4 Livslang beskæftigelse med den angelsaksiske litteratur
- 5 Anvendt litteratur
- 6 Utrykt

1 Anledningen

I foråret 1815 udgav Grímur Jónsson Thorkelin, der stammede fra Island, en tosproget latinsk og angelsaksisk (oldengelsk) udgave af et gammelt angelsaksisk digt om sagnhelten Bjovulf, *De Danorum Rebus Gestis Secul. III & IV. Poëma Danicum*

Dialecto Anglosaxonica. Ex Bibliotheca Cottoniana Musaei Britannici (da. 'Om de danskes bedrifter i det 3. og 4. århundrede. Et dansk digt i angelsaksisk sprogdragt fra det Cottonske bibliotek i British Museum'). Dette værk og en anonym anmeldelse heraf er hovedemnerne i Grundtvigs to indlæg i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* (herefter *Nyeste Skilderie*) fra sommeren og sensommeren 1815.

Thorkelins arbejde havde været længe undervejs. Han var i 1785 blevet sendt til England, Skotland og Irland af den danske konge for at opspore (og gerne købe) gamle danske og norske håndskrifter. Han vendte først hjem til Danmark igen i 1791, bl.a. medbringende to nyskrevne afskrifter af et dengang 800 år gammelt manuskript til *Sangen om Bjovulf*. Thorkelin havde selv forestået en afskrivning i 1786 eller 1787 (måske endda så sent som i 1790 eller 1791, se Kiernan 1986, s. ix), men havde tillige ladet en englænder afskrive det, så han kunne tage begge med til Danmark. Hans udgave bygger på disse to afskrifter, kaldet A (englænderens) og B (Thorkelins egen). A er en afskrift, der bogstav for bogstav søger at kopiere de oprindelige tegn, mens Thorkelin har skrevet med sin almindelige håndskrift og tilmed søgt at emendere undervejs (Kiernan 1986, s. x). Begge afskrifter er udgivet i faksimile (Malone udg. 1951).

Håndskriftet og dermed digtet var dog allerede kendt i Danmark, idet både Jacob Langebek og Peter Friederich Suhm havde omtalt det (Christoffersen 1947, s. 19); og Thorkelin var bl.a. taget til England med henblik på at studere netop dette. Englænderne var på denne tid bemærkelsesværdigt ligeglade med den del af deres historiske og litterære fortid, der lå før Vilhelm Erobreren (Malone 1960, s. 25). At Thorkelin var den første til at udgive værket, hænger også sammen med, at han i mæcenen Johan Bülow havde fundet både en ven og en meget generøs person med stor kærlighed til den nordiske fortid.

Digtets persongalleri og til dels også stednavnene hørte desuden mere til den nordiske end til den engelske sagnhistorie, idet hovedpersonerne var af skjoldungeslægten, på angelsaksisk kaldet scyldingas (da. skyldinger). For Thorkelin var der ingen tvivl om, at med udgaven var "in patriam una Epos, qvod suum olim fuerat, post plus qvam mille annos postliminio rediit" (da. 'et digt, som i mere end 1000 år havde været udenlands, vendt tilbage til fædrelandet', 1815, s. IX. (Forordet kan også læses i Bjork 1996, s. 300 f.).

1.1 Bjovulfs Drape

Bjovulfs Drape eller *Sangen om Bjovulf* er et angelsaksisk heltedigt bestående af en fortale og 43 sange (3.182 stavrimede linjer) om den nordiske kriger og helt, Bjovulf, og hans kamp mod tre uhyrer: Grendel, Grendels moder og en drage. Bjovulf er søn af kong Egteov og omgivet af danere og gøtere, der holder til henholdsvis omkring sagnhistoriens Lejre ved Roskilde og i den sydvestlige del af Mellemsverige, Gøtaland (eller måske Gotland – Grundtvig kalder ofte stedet Gothaland el.lign.), og som kæmper i Nederlandene (Frisland). I punktkommentarerne til teksterne er ordet *gøter* (angelsaksisk *geatas*) valgt som betegnelsen på Bjovulfs folk og *Gøtaland* om hans land (efter Haarder overs. 2001, s. 155).

Der hersker uenighed om dateringen af digtet, hvis handling Thorkelin sætter til årene før 340, men som ifølge Grundtvig udspilles i begyndelsen af 500-tallet. Andre peger dog på en periode, der strækker sig fra begyndelsen af 700-tallet til begyndelsen af 1000-tallet (Fulk m.fl. udg. 2008, s. clxii-clxxx.). I sin oprindelse har digtet været fremført og overleveret mundtligt.

Digtet er kun overleveret i ét eneste manuskript fra 1000-tallet, den såkaldte Nowell Codex fra den cottonske samling, der nu har til huse i British Library i London (signatur: Cotton Vitellius A. xv). Manuskriptet blev beskadiget – særligt i kanterne – under en brand i 1731 i bygningen med det ildevarslende navn Ashburnham House, hvor manuskriptet dengang havde til huse, og har derfor flere lakuner.

Formen i det oprindelige digt udgøres af langlinjer, der kan opdeles i to halvlinjer, som holdes indbyrdes sammen af bogstavrim. Hver halvlinje har to trykstærke stavelser, men antallet af tryksvage varierer – dog aldrig over syv (Fulk m.fl. udg. 2008, s. clix-clxii).

1.2 Anonym anmeldelse af Thorkelins udgave

Grundtvigs første indlæg, der strækker sig over *Nyeste Skilderie* 1815, nr. 60, 63, 64, 65 og 66, består – ud over en oversættelsesprøve – dels af en anmeldelse af Thorkelins tosprogede udgave, dels af en række udfald mod den anonyme omtale, som sammen med en oversigt over det fælles nordiske navnestof var blevet bragt i *Dansk Litteratur-Tidende* over tre næsten fulde numre i 1815, nr. 26-28, og et lille tillæg i nr. 29. Det er mest sandsynligt, at det er udgiveren Peter Erasmus Müller, som havde stærke historiske interesser, der har skrevet omtalen (jf. bl.a. Haarder 1968, s. 65, note 2). Den anonyme omtale rummer bl.a. en kronologisk gennemgang af handlingen sang for sang, som bygger på Thorkelins latinske oversættelse. Anmelderen har næppe kunnet meget angelsaksisk, skønt han omtaler en række engelske koryfæer (William Somner, Owen Manning og Sharon Turner) inden for studiet af det angelsaksiske sprog samt en ordbog (Edward Lyes *Dictionarium Saxonico et Gothico-Latinum*) og en grammatik (George Hicckes' *Linguarum vett. septentrionalium thesaurus grammatico-criticus et archæologicus*), der efter anmelderens mening begge er temmelig mangelfulde.

2 Bjevulf-polemikkens kronologi

Grundtvigs to tekster fra *Nyeste Skilderie* skriver sig ind i den række af indlæg i flere tidsskrifter, som Thorkelins værk affødte. Fejdens hovedpersoner skrev derudover private breve til hinanden. I kronologisk orden ser en oversigt over de vigtige punkter i Bjevulf-udgivelsens historie og den efterfølgende polemik således ud:

1785-1791	Thorkelin indsamler nordiske manuskripter i England.
1806-1815	Thorkelin arbejder med udgivelsen af manuskriptet til Bjevulf og den latinske oversættelse.
september	En del af Thorkelins forarbejder går tabt under Københavns

1807	bombardement (Rønning 1885, s. 323; Kiernan 1986, s. 122).
17. januar 1812	Friedrich Schlegel udtrykker i et brev til Grundtvig sin længsel efter at se en udgave af manuskriptet “von dem angelsächsischen Heldengedichte über de Wolsunger, Skioldunger u.s.w” (da. ‘om det angelsaksiske heltedigt om vølsunger, skjoldunger o.s.v.’), som han ved, at Thorkelin arbejder på (<i>Breve 1</i> , s. 55 f.)
forår 1815	Thorkelin udgiver <i>De Danorum Rebus Gestis Secul. III & IV. Poëma Danicum Dialecto Anglosaxonica. Ex Bibliotheca Cottoniana Musaei Britannici.</i>
sommer 1815	Thorkelins værk anmeldes anonymt (formentlig af Peter Erasmus Müller) i <i>Dansk Litteratur-Tidende</i> , nr. 26-27.
juli-august 1815	Grundtvig reagerer på både værk og anmeldelse i artiklen “Et Par Ord om det nys udkomne angelsaksiske Digt” i <i>Nyeste Skilderie</i> nr. 60, 63, 64, 65 og 66.
august 1815	Thorkelin svarer på Grundtvigs indlæg i <i>Nyeste Skilderie</i> nr. 67 og 68.
28. august 1815	Grundtvig skriver et undskyldende brev til Thorkelin (<i>Breve 1</i> , s. 372 f.).
29. august 1815	Thorkelin accepterer Grundtvigs undskyldning og svarer imødekommende på Grundtvigs brev (<i>Breve 1</i> , s. 373 f.).
sensommer 1815	Anmelderen svarer i <i>Dansk Litteratur-Tidende</i> nr. 28 kort på Grundtvigs kritik, stadig anonymt.
september 1815	Grundtvig genreplicerer med “Nok et Par Ord om Bjovalfs Drape” i <i>Nyeste Skilderie</i> , nr. 70, 71 og 72.
beg. af september 1815	Samtale mellem Bülow og Grundtvig på Det Kongelige Bibliotek i København (fremgår indirekte af <i>Breve 1</i> , s. 374).
9. september 1815	Bülow tilbyder Grundtvig at bekoste trykningen af en dansk oversættelse af Bjovalf (<i>Breve 1</i> , s. 374).
19. september 1815	En ikke-signeret meddelelse “Etatsraad Thorkelin seer gjerne [...]” bringes i <i>Nyeste Skilderie</i> , nr. 75.
24. oktober 1815	“Til Herr Etatsraad Thorkelin og hans Ordfører i Skilderiet No. 75 d. A.” af Børge Dinesen Pontoppidan trykkes i <i>Nyeste Skilderie</i> , nr. 85.

3 Grundtvigs bidrag

3.1 Grundtvig og angelsaksisk

Grundtvigs kendskab til angelsaksisk var i sommeren 1815 af meget ny dato, selv om han allerede i 1808 i *Nordens Mytologi* havde ytret ønske om, at digtet blev udgivet:

Det er før bemærket, at Vi kun om Volsunger og Niflunger (Gjukunger) have egenlig nordiske Digte, men saavel over disse som især over Skjoldunger og Skilfinger vil

udentvivl opgaa et herligt Lys, naar Hr. Justitsraad Thorkelin (o gid dog snart!) sætter sig et glandsfuldt Mindesmærke ved at udgive det angelsaksiske Digt, Han har under Haand, og derved tilfredstiller den voksende Længsel, der brænder hos gamle Nordens Venner (Grundtvig 1808, s. 130, fodnote).

For at kunne skrive den første artikel og gengive et stykke af teksten som en poetisk udformet oversættelse havde Grundtvig efter eget udsagn benyttet sig af sit kendskab til oldislandsk og derudover brugt omkring 14 dage på sagen. Dette har selvfølgelig givet Thorkelin anledning til at komme med udsagnet om “Forfatterens yderlige Uvidenhed i det angelsaksiske Sprog” (1815b, sp. 1058).

Grundtvig omtaler selv to hovedværker inden for angelsaksisk, Somners *Dictionarium Saxonico-Latino-Anglicum*, 1659, og Hickeys' *Linguarum vett.*, 1703-1705, men det fremgår ikke af artiklen, i hvilket omfang han har haft adgang til disse værker. Ingen af dem findes i hans bogfortegnelser, hverken den fra 1805 eller den fra 1839. Udlånsprotokollen fra Det Kongelige Bibliotek i København for året 1815 giver heller ikke oplysninger om Grundtvigs angelsaksiske studier.

Grundtvig henviser i øvrigt også til et værk af Ælnoth, som han kalder *Chronicum Saxonicum*. Han er formentlig stødt på Ælnoth i Arild Huitfeldts udgave fra 1602, *Historia S. Canuti regis et martyris* (da. ‘Historien om hellige Knud, konge og martyr’) eller i Langebeks tekstudgave fra *Scriptores Rerum Danicarum* (da. ‘Danmarks middelalderlige historieskrivere’), bind 3 fra 1802.

Taget i betragtning, at Grundtvig kun havde haft meget begrænset tid til at lære sig angelsaksisk, er det imponerende og forbløffende, hvad han faktisk har opnået af viden og erkendelser. Vigtigst er det, at han ser det lange digt som ét sammenhængende hele, som et kunstværk, ikke blot et historisk værk. Grundtvig er også den første til at se indledningsscenen som en ‘ligbegængelse’, ikke en optakt til et slag. Man kan uden overdrivelse sige, at Grundtvig grundlægger Bjovulf-forskningen her i 1815 (Bjork 2003; Bradley 2000).

3.2 Gendigtning af uddrag

Grundtvig giver i det første indlæg læserne en prøve på, hvordan han kunne gendigte passager fra digtet. Uddragene rummer begyndelsen af 1. sang, vers 1-52 og 1870-1877 (Grundtvig 1815a, sp. 948-951; se også Malone 1960, s. 7 f.). Prøven er som den angelsaksiske original udformet i kortvers. Men hvor det oprindelige digt opererer med bogstavrim, anvender Grundtvig enderim – som oftest skiftevis mandlige og kvindelige, udført i en jambisk-anapæstisk rytme, der ikke findes tilsvarende i forlægget. Ikke desto mindre signalerer disse kortvers, at Grundtvig har vendt blikket mod den oldislandske edda- og skjaldedigtning, der netop er kendetegnet ved kortvers (dog bogstavrimede, ikke enderimede). Grundtvigs gendigtninger er som forlægget stikiske i deres opbygning, dvs. ikke-strofiske, og med afsnit af varierende længde. Kemp Malone søger dog ved hjælp af enderimene yderligere at demonstrere en strofisk tendens i Grundtvigs oversættelse (1960, især s. 11).

3.3 Thorkelins værk

Thorkelins tekst byder på principielle problemer på mange niveauer, men især navne på steder og folkeslag giver anledning til diskussion, ligesom hans tolkninger af det originale manuskript ofte er ukorrekte. For på trods af, at Thorkelin arbejder med to afskrifter af forlægget er han ofte i modstrid med senere tekstkritiske udgaver. Han er unøjagtig i sin brug af store bogstaver, omorganiserer orddelinger, tilføjer tegn og normaliserer stavemåder (Kiernan 1986, s. x). For det andet er hans latinske oversættelse – trods det beundringsværdige forsøg på at oversætte halvlinje for halvlinje – ofte ikke i overensstemmelse med nyere tekstforståelse.

Et eksempel er folkeslaget spyddanerne, som Grundtvig kalder de gar-danske (gar betyder spyd på oldislandsk). Hermed menes østdanske (sjællændere/skåninger, ikke jyder). Ordet findes allerede i digtets første linje, hvor Thorkelin adskiller ordene anderledes, end man gør i dag. Han har “Hwæt wegar Dena”. I oversættelsen bliver dette til: “Qvomodo Danorum” (da. ‘blot spørgsmål om danerne’), hvor originalmanuskriptet har “Hwæt, wē Gār-Dena” (Fulk m.fl. udg. 2008, s. 3; da. ‘Hvad! Vi [om] spyddaner’).

3.4 Kritik af Thorkelins oversættelse

Grundtvigs største anke mod den latinske oversættelse er dog, at Thorkelin mange steder oversætter det, Grundtvig mener er propier, som adjektiver. Grundtvig refererer i sit gensvar til sig selv og opsummerer:

Udg. har sammenblandet adskillige Begivenheder og forvandlet Fyrstenavne, som *Hrædel, Herebald, Hædkyn* og *Heardred* til ubetydelige Tillægsord (1815b, sp. 1106).

Dette punkt havde Thorkelin ellers tilbagevist i sit svar, idet han pointerede, at han brugte ordene som appellativer (1815b, sp. 1059). Herpå svarer Grundtvig, at han netop *ikke* finder ordene appellativisk anvendt, idet de står alene og ikke i forbindelse med navne (sp. 1106 f.). Desuden gennemgår Grundtvig en lang række af navne på personer i digtet, hvorved han demonstrerer, at der er tale om navne, ikke om adjektiver. Han kan også drille Thorkelin med, at fx ordet ‘Hrædel’ oversættes med en række forskellige latinske gloser (sp. 1107). Nyere oversættere giver da også Grundtvig ret (fx Haarder 1975).

Læs mere

I øvrigt gør Grundtvig sig skyldig i den modsatte fejl, idet han lader ord for krig, kamp være navne på guddomme (Hilda og Vig, sp. 1002 og 999 – Hilda kan dog også være en gudinde). Anmelderen opfatter i øvrigt også Wig som en krigsgud (1815a, s. 409).

Derudover er Thorkelin og Grundtvig som tidligere nævnt uenige om, hvorvidt første sangs afsnit med et skib og en anelig mængde våben omhandler en konges ligbegængelse eller begyndelsen til et krigstogt. Dette er Grundtvigs store kup som Bjovulfforsker (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 652). Også her giver nyere oversættere Grundtvig ret (fx Haarder 2001).

I forbindelse med 41. sang udpensler Grundtvig, hvordan han – i modsætning til

oversætteren (og anmelderen) – læser teksten som en beskrivelse af tre forskellige krige i stedet for blot én (sp. 1026 f.).

Helt ned på gloseplan er de uenige. Grundtvig lader fx udtrykket 'wæs on burgum' betyde at være bisat, mens Thorkelin hævder, at det betyder at regere (Thorkelin 1815b, sp. 1061) – lidt i modstrid med hans egen oversættelse "Tunc erat in urbibus" (da. 'da var han i byerne, bebyggelserne'; 1815a, s. 7). Udtrykket 'wæs on burgum' betyder imidlertid: var på borgen (vers 53).

3.5 Thorkelins svar

Thorkelin brød sig hverken om tonen eller indholdet i Grundtvigs indlæg. Han skrev bl.a.:

Efter at have læst dette af Uvidenhed og Ondskab svangre Stykke, tænkte jeg, at Forfatteren vist maatte være en ligesaa indbildsk som onskabsfuld og uvidende eller forrykt Skolepog, som higer efter Navnkundighed! (Thorkelin 1815b, sp. 1058).

Thorkelin søgte derefter at tilbagevise flere af Grundtvigs oversættelsesforsøg, der ifølge ham var grebet ud af luften. Som belæg bragte han derfor en række ord-til-ord-oversættelser af de angelsaksiske forlæg for Grundtvigs gendigtninger.

Ædelmodigt endte han dog med at mene, at det var ønskeligt, om Grundtvig – som lovet (Grundtvig 1815a, sp. 1030) – påtog sig at skrive en fuldstændig oversættelse i bunden form, og tilbød sin hjælp dertil. Dog undgik han ikke en vis sarkasme med formuleringen om, at den skulle være "frie for Phantasie" (Thorkelin 1815b, sp. 1080).

3.6 Kritik af anmeldelsen i *Dansk Litteratur-Tidende*

Den anonyme anmelder fremhævede, at stoffet i *Bjovulf* er nordisk, og sammenlignede teksten med sange fra *Den ældre Edda*, fx *Hyndlas Sang*. Grundtvig var imidlertid fortørnet over, at anmelderen, der ikke selv kunne angelsaksisk, overhovedet havde påtaget sig at skrive om udgivelsen.

Grundtvig kommer både med udfald mod genfortællingen af de mange sange og med stikkende bemærkninger om anmelderens manglende kendskab til angelsaksisk, der gør, at han kun kan forholde sig til Thorkelins latinske – og i Grundtvigs øjne mangelfulde – tekst. Grundtvigs kritik af omtalen er fagligt fuldt berettiget (se bl.a. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 652).

Anmelderen åbner en principiel diskussion i forbindelse med begrebet jotun (eller eotes). Thorkelin oversætter det til 'gigantes' (da. kæmper eller jætter). Anmelderen ser det (s. 442) som et grusomt, næsten overnaturligt folk, som Bjovulf og hans mænd slås imod, mens jætter i nordisk mytologi er onde væsener (kaosmagter) med overnaturlige kræfter og evner, altså ikke-menneskelige væsener af stor grusomhed, som især kæmper mod aserne og kun i mindre grad mod mennesker. Det giver forskellige muligheder for tolkninger (Haarder 2001, s. 155, opslaget om friser). Der kan dog være tale om, at anmelderen i modsætning til Grundtvig tænker euhemeristisk, dvs. er tilhænger af læren om, at guderne blot var afdøde mennesker, som havde udført store og spektakulære bedrifter, hvorefter de var blevet ophøjet til

en art gudestatus.

Grundtvig genfortæller også historien, således som han ser den: trods små inkonsekvenser er den et sammenhængende, kunstnerisk hele. Hermed stiller han sig i bevidst opposition til anmelderens genfortælling af handlingen – absolut ikke uden hån, især sp. 1014.

Sætterten af *Nyeste Skilderie* har heller ikke kunnet angelsaksisk, hvilket de mange trykfejl i navnestoffet vidner om (diskuteret i kommentarerne). I øvrigt er Grundtvig i sine ordgengivelser ikke altid omhyggelig med at skelne mellem v og w.

4 Livslang beskæftigelse med den angelsaksiske litteratur

Emnet blev ved med at interessere Grundtvig. Efter aftalen i september 1815 med Johan Bülow ([se oversigten](#)), som bl.a. rummede tilsagn om økonomisk understøttelse, begyndte Grundtvig – i første omgang i samarbejde med sprogmanden Rasmus Rask – at arbejde med en fuldstændig oversættelse af digtet. Først i 1820 var han færdig med denne, som blev udgivet med titlen *Bjovulfs Drape. Et Gothisk Helte-Digt fra forrige Aar-Tusinde af Angel-Saxisk paa Danske Riim*. Oversættelsen rummede ud over et tilegnelsesdigt en 42 sider lang indledning, 46 sider med tekstkritiske og andre noter og et navnerregister på 13 sider. Den blev generøst finansieret af Bülow, på trods af, at projektet tog næsten ti gange så lang tid som forventet og blev en hel del dyrere.

Forinden havde Grundtvig udgivet udkast eller prøveoversættelser til flere afsnit. Det drejer sig om digtene “Hjerte-Borgen”, “Grændels Uvæsen” og “Bjovulf og Strand-Ridderen”, som blev trykt i hans eget *Danne-Virke*, nr. 4, s. 237-262, 1819. Disse havde dog både versformer og formuleringer, der adskiller sig fra dem, man finder i den samlede udgivelse fra 1820. Fx ændrer borgen, der i 1819-digtet kaldes ‘Hjerte-Borgen’, navn til ‘Hjorte’ i 1820-oversættelsen.

I 1817 udgav Grundtvig “Om Bjovulfs Drape eller det af Hr. Etatsraad Thorkelin 1815 udgivne angelsachsiske Digt” i *Danne-Virke*, nr. 2, 1817. Heri fremlagde han bl.a. den teori, at en af digtets personer, Bjovulfs morbroder Hygelak, kunne placeres historisk i det tidlige 500-tal som identisk med frankeren Chlochilaicus, som blev dræbt i det frisiske område mellem 515 og 530 (se fx Bjork 1996, s. 295; diskuteret og tilbagevist af Christensen 2005).

I forbindelse med sine rejser til England (maj-september 1829, maj-september 1830 og juni-august 1831) stiftede Grundtvig bekendtskab med endnu et angelsaksisk digt. Det stammede fra 800-tallet, havde forbindelse til tidlig engelsk kristendom og nåede i 1840 ud til publikum i Grundtvigs danske oversættelse: *Phenix-Fuglen. Et angelsachisk Kvad førstegang udgivet med Indledning, Fordanskning og Efterklang* (se også Bjork 2003).

Selve den angelsaksiske tekst til *Sangen om Bjovulf* blev med mange forbedringer i forhold til Thorkelins udgivet af Grundtvig i 1861, *Beowulfes Beorh eller Bjovulfs-Drapen, det old-angelske Heltedigt, paa Grund-Sproget*.

Endelig udgav Grundtvig i 1865 under titlen *Bjovulvs-Drapen, et Høinordisk Helte-digt, fra Anguls-Tungen fordansket* endnu en oversættelse af teksten. Heri er flere af sangene slået sammen i forhold til 1820-udgaven (se Malone 1960, s. 21 f.), ligesom mange passager er helt nyoversatte – ikke mindst på grundlag af Grundtvigs forbedrede kendskab til angelsaksisk.

5 Anvendt litteratur

- “[Anmeldelse af *De Danorum Rebus Gestis*]” (1815a) i *Dansk Litteratur-Tidende*, nr. 26-27, s. 401-462. København.
- “[Etatsraad Thorkelin seer gjerne]” (1815b) i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 75, 19. september, sp. 1185-1186. København
- Bjork, Robert E. (1996) “Grímur Jónsson Thorkelin's Preface to the First Edition of *Beowulf*” i *Scandinavian Studies*, 68:3, s. 291-320. Illinois
- Bjork, Robert E. (2003) “N.F.S. Grundtvig's 1840 Edition of the Old English Phoenix: A Vision of a Vision of Paradise” i *Unlocking the Wordhord: Anglo-Saxon Studies in Memory of Edward B. Irving, Jr.*, udg. af Mark C. Amodio & Katherine O'Brien O'Keeffe, s. 217-239. Toronto.
- Bradley, S.A.J. (2000) “‘A Truly Proud Ruin’: Grundtvig and the Anglo-Saxon Legacy” i *Grundtvig in International Perspective. Studies in the Creativity of Interaction*, udg. af A.M. Allchin, S.A.J. Bradley, N.A. Hjelm & J.H. Schjørring, s. 148-162. Aarhus.
- *Breve 1*, se Grundtvig, N.F.S. (1924-1926)
- Christensen, Arne Søby (2005) “Beowulf, Hygelac og Chlochilaichus. Om beretningskronologien i Beowulf” i *Historisk Tidsskrift*, 105:1, s. 40-79. København
- Christoffersen, Jens (1947) “Hvorledes Beowulf kom til Danmark. G.J. Thorkelin, Johan Bülow og N.F.S. Grundtvig” i *Bogvennen. Aarvog for Bogkunst og Boghistorie*, s. 19-32. København
- Fulk, R.D., Robert E. Bjork & John D. Niles udg. (2008) *Klaeber's Beowulf and the Fight af Finnsburg*, 4. udg. [1922]. Toronto, Buffalo & London
- Grundtvig, N.F.S. (1808) *Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1815a) “Et Par Ord om det nys udkomne angelsaxiske Digt” i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 60, 29. juli, sp. 945-952, nr. 63, 8. august, sp. 998-1002, nr. 64, 12. august, sp. 1009-1015, nr. 65, 15. august, sp. 1025-1030, og nr. 66, 19. august, sp. 1045-1047. København
- Grundtvig, N.F.S. (1815b) “Nok et Par Ord om Bjovulfs Drape” i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 70, 2. september, sp. 1105-1109, nr. 71, 5.

september, sp. 1121-1125, og nr. 72, 9. september, sp. 1139-1145. København

- Grundtvig, N.F.S. (1817) "Om Bjovulfs Drape eller det af Hr. Etatsraad Thorkelin 1815 udgivne angelsachsiske Digt" i *Danne-Virke et Tids-Skrift*, nr. 2, s. 207-289. København
- Grundtvig, N.F.S. (1819a) "Hjerte-Borgen" i *Danne-Virke et Tids-Skrift*, nr. 4, s. 237-243. København
- Grundtvig, N.F.S. (1819b) "Grændels Uvæsen" i *Danne-Virke et Tids-Skrift*, nr. 4, s. 243-249. København
- Grundtvig, N.F.S. (1819c) "Bjovulf og Strand-Ridderen" i *Danne-Virke et Tids-Skrift*, nr. 4, s. 249-262. København
- Grundtvig, N.F.S. (1820) *Bjovulfs Drape. Et Gothisk Helte-Digt fra forrige Aar-Tusinde af Angel-Saxisk paa Danske Riim*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1840) *Phenix-Fuglen. Et angelsachisk Kvad førstegang udgivet med Indledning, Fordanskning og Efterklang*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1861) *Beowulfes Beorh eller Bjovulfs-Drapen, det old-angelske Heltedigt, paa Grund-Sproget*. København & London
- Grundtvig, N.F.S. (1865) *Bjovulvs-Drapen, et Høinordisk Heltedigt, fra Anguls-Tungen fordansket*, 2. udg. [1820]. København
- Grundtvig, N.F.S. (1924-1926) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig*, udg. Georg Christensen & Stener Grundtvig, bind 1-2. København
- Haarder, Andreas (1968) "Syv Beowulf-anmeldere" i *Grundtvig-Studier*, s. 65-75. København
- Haarder, Andreas (1975) *Beowulf. The Appeal of a Poem*. København
- Haarder, Andreas overs. (2001) *Sangen om Bjovulf*. København
- Hickes, George (1703-1705) *Linguarum vett. septentrionalium thesaurus grammatico-criticus et archæologicus*, (da. 'Grammatisk-kritisk og historisk ordbog over Nordens gamle sprog'). Oxford
- Huitfeldt, Arild udg. (1602) *Historia S. Canuti regis et martyris, Othoniæ sepulti per Ælnothum Anglicum ante 400 annos conscripta* (da. 'Historien om hellige Knud, konge og martyr, begravet i Odense, skrevet af englænderen Ælnoth for over 400 år siden'). København
- Kiernan, Kevin S. (1986) *The Thorkelin Transcripts of Beowulf*. København
- Langebek, Jacob udg. (1772-1878) *Scriptores Rerum Danicarum Medii Ævi* (da. 'Danmarks middelalderlige historieskrivere'), bind 1-9. København
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs*

digting, litteraturkritik og poetik 1798-1819, bind 1-2. København

- Lye, Edward (1772) *Dictionarium Saxonico et Gothico-Latinum* (da. "Saksisk-latinsk og gotisk-latinsk ordbog"). London
- Malone, Kemp udg. (1951) *The Thorkelin Transcripts of Beowulf in Fascimile*. København
- Malone, Kemp (1960) "Grundtvigs oversættelse af *Beowulf*" i *Grundtvig-Studier*, s. 7-25. København
- Pontoppidan, Børge (1815) "Til Herr Etatsraad Thorkelin og hans Ordfører i Skilderiet No. 75 d.A." i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 85, 24. oktober, sp. 1345-1348. København
- Rønning, Frederik (1885) "N.F.S. Grundtvig og den oldengelske literatur" i *Historisk månedsskrift for folkelig og kirkelig oplysning*, 4. bind, s. 321-366, 5. bind, s. 1-41 og 129-187. Odense.
- Somner, William (1659) *Dictionarium Saxonico-Latino-Anglicum*, (da. 'angelsaksisk-latinsk-engelsk leksikon'). Oxford
- Thorkelin, Grímur Jónsson udg. (1815a) *De Danorum Rebus Gestis Secul. III & IV. Poëma Danicum Dialecto Anglosaxonica. Ex Bibliotheca Cottoniana Musaei Britannici*. København
- Thorkelin, Grímur Jónsson (1815b) "Svar til 'Et Par Ord om det nys udkomne angelsaksiske Digt', i Skilderiets No. 60" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 67, 22. august, sp. 1057-1061, og nr. 68, 26. august, sp. 1073-1080. København

6 Utrykt

- Thorkelin, Grímur Jónsson [ca. 1786-1791] Ms. i Det Kongelige Bibliotek, København, NkS 513, 4°. Thorkelins afskrift af Bjovulfdigtet (B)
- anonym [ca. 1786-1787] Ms. i Det Kongelige Bibliotek, København, NkS 512, 4°. Engelsk afskrift af Bjovulfdigtet (A)
- anonym [ca. 1000] Ms. Nowell Codex, Cotton Vitellius A. xv i British Library, London (original ms. til Bjovulfdigtet)